

THE FEMININE AUTO PERCEPTION OF SPORTING COMPETENCES AND ASPIRATIONS ACHIEVEMENTS

The feminine auto perception

HELENA MROCZKOWSKA

The Institute of Sport in Warsaw, Psychology Department

Mailing address: Helena Mroczkowska, Institute of Sport, 2/16 Trylogii Street, 01-982 Warszawa, tel.: +48 22 8340812 ext. 254, fax: +48 22 8350977, e-mail: psycho@insp.waw.pl

Abstract: The aim of this study was an attempt to describe the perception of competence and aspirations of sports-women. We studied a group of young athletes involved in fencing, including women (N=29) and men (N=41), at approximately the same age (average ~ 18 years) and length of involvement in the competition (average ~ 6 years). We applied questionnaire techniques to measure: a) the motives of sporting competition (7-factor MRS scale), b) the motivational task orientation – ego (Competence Perception Scale), c) self-assessment of sporting predispositions and the opportunities for future success (Likert and Thurston type scale). It turned out that women's perception of the high chance of sporting success was much rarer a phenomenon than in the case of men. Only every fourth woman had such a prospect of success, and additionally every fifth female competitor decidedly believed to have low chances of success. The women with poor prospects of success were characterised by a strong ego motivational orientation (ego) and low self assessment of their sporting predispositions. Generally, regardless of the gender, belief in success appeared concurrently to a stronger task orientation and higher assessments of sporting predispositions. Also, regardless of gender, the internal sporting motives were more important than the external strengths. This regularity significantly describes women who compared to men were even more motivated by the internal needs.

Key words: women, motivation, self assessment, competences, chances of success

Introduction

In order to illustrate the spectrum of the above subject and the difficulties in unambiguous inference one can quote the empirical data from different cultures. In the last 10-year period, the Norwegian study of women involved in the "male" sport of wrestling revealed that in the eyes of the public, the mere existence of physical contact in the fight in demonstrated deviation of these women and their social maladjustment [15]. Studies of Nigerian youth (1990s) showed that girls involved in sports had an attitude diminishing their status as otherness, which they achieved through victory and sporting competition, thus assimilating with girls not involved in sports [14]. To complement these conclusions it should be added that for Nigerian boys involvement in sports, winning and beating their rivals was a way to confirm their status of being different and a higher social position. Through involvement in sport they maximise the feeling of being better than their peers who are not involved in sports and minimise their personal weaknesses and shortcomings in the sphere of operation than sports (e.g. academic activity).

So what is it like with women in sports? Are they so certain of their capabilities that they achieve success in the typically male games, like boxing or wrestling – or is it the opposite – they are so uncertain of their own strengths that for comparison purposes they choose their peers not involved in sports rather than their sporting team partners [8, 13].

The review of the literature and our own research suggests that generally involvement in sport, irrespective of its nature and characteristics has the strongest impact on the external

reference attributes of women, namely their social "self" and their physical "self", and less on their personal "self" that is, the sense of personal identity, the internal image of self-perception of their strengths and where they see their chances of success in sport, where do they derive their pride and how they build their self-esteem [5, 7, 10]. Involvement in sport for women does not seem to be a way and means of achieving personal identity, otherness or personal distinction. It is rather in the way men think about sport as a springboard to establish a personal edge over others and achieve the highest position in the social hierarchy as well as self-determination as winners and achievers [11].

Let us try to determine the background of the existing controversies, ambiguities and the consequent assumptions about the capabilities of psychophysical and self-development opportunities in sport for men and women. What are the social processes that determine disclose of certain myths, stereotypes and prejudices in the adult life, which can be observed in the functioning of women in competitive situations.

In the process of socialisation, we can distinguish three interrelated strategies of influence, shaping the psychological constructs that are responsible for the sense of personal identity and the forms and manner of its manifestation.

Firstly, since an early age, everyone is motivated by the desire to obtain rewards and avoid punishment, and the immediate surroundings have a great potential and resources and to lavish the both. However, the desired behaviour lasts only as long as there is a promise of reward or a threat of punishment – and therefore the mechanism is described as "succumbing to" the influence of the society. The main element is thus yielding

to the authority, which is had by a person acting through various forms of rewards for obedience and all kinds of penalties meted out for non-submission.

The second strategy of social impact is the "identification" with the closest people who are help one to meet his/her needs, ranging from basic ones, such as: providing a sense of security, right to meeting the needs of development and self-fulfilment. The consequence of this identification is shaping of behaviour pattern, not because it gives one an unconditional satisfaction, but because it satisfies the other. Identification with a "significant" person is becoming similar to that the person – their beliefs, attitudes and expectations. The main element of identification is the attractiveness of the person with whom one identifies, and who is treated as a role model.

Another, most lasting consequence of the social impact is the "internalisation" of beliefs, values and expectations of others and recognising them as own. If a person having an impact on us is deemed by us to be important, reliable, trustworthy and has a competent perception of the reality, their beliefs and expectations are built into the value system of the person subjected to the social influences. As soon as this belief becomes a part of own opinion, it begins to operate independently from the original source and is very resistant to change.

Therefore, the main element of internalisation is the credibility of the person who delivers a variety of information. There is no need to explain the fact how strong is the impact of a person recognised as reliable, when the information it provides concerns the person's self-esteem, their personal strengths and weaknesses and opportunities as well as directions of self-fulfilment.

Through the mechanisms described above yielding, identification and internalisation, internalisation processes may (but do not have to) proceed in such a way as to reward girls more for politeness and deference, rather than the activity and self confidence. This is obviously a very simplified model of unconscious ideology based on the cultural stereotypes assigned to women and men. Does such a model still have the *raison d'être*, or is it a thing of the past on the threshold of the new millennium?

An attempt to answer this question can be move into the world of sport, which is a total denial of submissiveness, passivity, insecurity and lack of confidence in oneself, which was eagerly attributed to the model of woman. Therefore the aim of this study was to describe self assessment of female athletes in relation to sporting competences and aspirations.

Material and methods

The studies included 29 women and 41 men involved in competitive fencing and covered by the program of pre-selection tests research for "Athens 2004". The average age for both genders was about 18 years, the average length of involvement in the competition – approximately 6 years. The research questionnaire used the following techniques:

- **Competence Perception Scale** – measurement of motivational and ego task orientation. The range of results are within 0-7 points inclusive.
- **7-factor MRS Scale** – Sporting Competition Motives. The scale contains motives as values possible to achieve through sport: *Friendship – establishing or maintaining, *Winning, defeating rivals; *The joy of being active; *Earnings – making a living (supporting one's family) *Social recognition, respect and fame; *Development – championship performance, perfection, *Relieving the tension and stress. The respondents were required to choose three most cherished values achieved in sports (arbitrarily assigned with score of 3-2-1).

- **Measurement of success chance assessment** – assessed on the scale of 0-10 (Thurston type scale). Competitors assessed success changes on a visual linear scale – the closer to point 10, the greater the chance of success.
- **Measurement of competitor's self assessment** was performed with the use of two techniques: SOO₁ – using questions about the effort, abilities and opportunities in the sport. Close ended questions, with a range of answers from *very high* – 5 points – to *very low* – 1 point (Likert type scale). The range of results was located within 3-15 points and SOO₂ – continuous linear scales from 0-15, with independent assessments including: a) sporting abilities and predispositions, b) effort made in preparation for sport (Thurston type scale). The ranger of self assessment was between 0 and 30 points.

The division of players into two groups with a strong task or ego orientation was made arbitrarily, by adopting the highest and lowest values of this variable as the criterion. Statistical analysis was performed using the Chi-square test, expressed as a function of G and U. Mann-Whitney test [16].

Results

In the first stage of analysis we examined the validity of commonly recognised statement that "male" motives oscillate around the need to conquer and achieve a higher position, while the "feminine" motives are to do with the needs of affiliation and internal needs of personal development. The study controlled both, the frequency of appearance of the three main motives for sports, as well as the estimated weight of each one of them, based on the assumption that these parameters may, but need not overlap. The analysis revealed a high degree of convergence between the estimated value of the motives and the frequency of the choices (G-0, 5) and therefore data of a single parameter was selected. Figure 1 shows the similarities and differences between women and men in the distributions of the frequencies of motives, stated by them as the main reasons for involvement in sport.

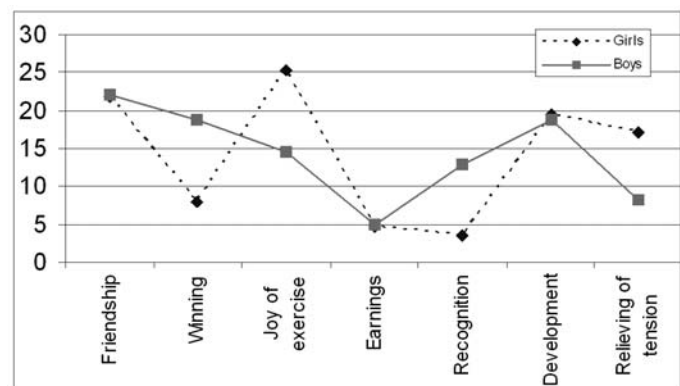

Figure 1. Frequency of indication of motives as reasons for involvement in sports in the male and female group

In respect of three out of the seven motives, i.e. gratuities, making – and maintaining friendship and personal development, the frequency of choice and the value assigned to them were similar for both genders. The motive of affiliation the motive of self-development was equally highly valued, and financial gratuities were equally assessed as low by both, the girls and the boys.

As far as the other motives were concerned, it turned out that the joy of exercise was of significantly greater value for the for girls than for the boys (G-18, 0) as well as the opportunity to

dissipate tension and stress through sporting activity (G-4, 8). On the other hand, the boys assigned a significantly greater value to the opportunity to conquer (G-20, 4) and to gain social recognition than it was the case with the girls (G-24, 0).

In the second stage of analysis we examined how young women perceived their chances of sporting success in the future. Table 1 shows the representation of women and men with low, medium and high evaluation of opportunities for success.

Table 1. Representation of women and men with low, average and high self assessment of the chances of success

Assessment of the chances of success 0-10 points	Low 0-4	Average 5-7	High 8-10
Women N-29	6 20.7%	16 55.1%	7 24.1%
Men N-41	0 0%	16 39.0%	25 61.0%

It turned out that more than half the female athletes estimated their chances of sporting success as average and only one in four saw high probability of success in the future. By contrast, among men, by far the largest group of athletes believed to have high chances of success, while others belonged to a group with average assessments of their chances of success. As a result, the dichotomous division of men demonstrated a group with assessment of high-and medium chances of success, with no athletes believing to have poor prospects for future success.

In the above described group of women, it was determined whether a correlation exists between their perceptions of the chances of success in sports, and the motivational orientation (ego-task).

In the task orientation, the goal of the action was personal development, improvement, and the expected level of performance was the criterion of results achieved. Therefore, own competencies, capabilities and skills, and the achieved result were perceived autonomously in relation to oneself. In the case of the ego orientation the goal was to win, while social comparison with others was the criterion of the results achieved. The results obtained are shown in Table 2.

Table 2. Average of variables describing women with high and low chances of success

Variable	High assessment of the chances of success (N-7) X ± SD	Low assessment of the chances of success (N-6) X ± SD
2 self assessment measures SOO ₁ of own predispositions SOO ₂	11.43 ± 1.81 23.71 ± 2.93	9.67 ± 1.51* 12.17 ± 2.86**
Task orientation	5.43 ± 1.4	2.83 ± 2.32*
Ego orientation	1.57 ± 1.4	4.17 ± 2.32*

* p < 0.05; ** p < 0.01; *** p < 0.001

It turned out that two measures of self assessment significantly differentiated the women with a different perspective of future success. Women with a high subjective probability of future success had significantly higher self assessment of their own sporting abilities, aptitudes and the effort made, as com-

pared to women with weaker subjective prospective chances of success.

In the two trends of motivation, women with high self assessment of the chances of success had a significantly stronger task orientation and significantly weaker ego orientation than women with low assessment of the chances of success. In the case of women with high assessment of the chances of success, the task orientation was dominant (average – 5.43), while in the case of women with low assessment of the chances of success, the ego orientation was dominant (average – 4.17)

In the case of women with high assessment of the chances of success, motivational orientation was by far dominated (average – 5.43), while in the case of women with low assessment of the chances of success, ego motivation proved to be dominant (average – 4.17).

On the other hand, when we compared women and men with equally high chances for success, it became clear that the controlled variables were not significantly different. In the case of both genders, the task orientation was by far dominant, and although not significant statistically, the orientation is more pronounced in women than in men (5.43, 4.44), while the self-assessment values of sporting predispositions were high and very similar in the case of both genders.

As a result of dichotomous division of the group of men according to their subjective assessment of future success, it was not possible to compare men and women with low self-assessments in this regard. In the case of men the lowest chances of success actually proved to be the average chances (as described above).

The values of controlled variables for women with low assessment of the chances of success and men with average assessments (but in fact the lowest among men), are shown in Table 3.

Table 3. Average values of variables describing women with low and men with average chances of success

Variable	Low assessment of the chances of success - Women (N-6) X ± SD	Average assessment of the chances of success Men (N-15) X ± SD
2 self assessment measures SOO ₁ of own predispositions SOO ₂	9.67 ± 1.51	11.87 ± 1.64*
Task orientation	2.83 ± 2.32	3.47 ± 1.77
Ego orientation	4.17 ± 2.32	3.53 ± 1.77

* p < 0.05, ** p < 0.01

The both measures of self assessment, especially SOO₂ significantly differentiated women with low chances of success and the men with average chances – to the detriment of the women. In terms of motivational orientation, as it has been shown previously, women were characterised by domination of the ego trend, while men were characterised by lack of domination of either trend. Moreover, it appeared that women with poor prospects of success were characterised by lower self assessment of sporting predispositions (SOO2) and ego orientation stronger than men with average (although actually the weakest in the group of male) expectations of success (G-5, 3 *).

Discussion

In light of these data, one can believe that activity of women, their resourcefulness and desire to achieve becomes socially acceptable – and is rewarded and supported. However,

it raises doubts as to whether girls are rewarded, supported and their confidence in their own psycho-physical capabilities is consciously shaped to make them believe that their skills supported by hard work determine how much and what they can achieve in the future.

This analysis suggests that the development of motivational processes may, but does not have to be associated with a parallel increase in the positive evaluation of oneself as the achiever. To some extent this phenomenon is explained by cross-sectional study of more than 2 thousand swimmers, which showed that during the age of adolescence (approximately 14 years), girls had better self esteem than boys, which decreased as they grew older – i.e. opposite to what happened with self esteem of boys, which grew along with their age. In the next phase of development (approximately 18 years) there is a slight increase in self-esteem in girls, which at the age of approximately 22-24 years stabilises in both genders at a relatively constant level. Consequently, despite the higher self esteem at the “starting point” and the up and down fluctuations, self-esteem of girls in the period of stabilisation was relatively lower than in the case of boys [7, 9, 18]. Own research in the above-described group, confirmed significant differences in the assessment of their capabilities and sporting predispositions between girls and boys in favour of the latter ones ($p < 0.05$ and $p < 0.001$) [7].

Different weight and to some extent the opposition of two reasons constituting psychophysical capabilities of competitors, i.e. the “ability” and the “work” obviously has its connotations in the cultural gender stereotype. It is generally believed (often subconsciously) that work compensates for average or insufficient skills. If someone works hard, it means that he/she is not talented. Therefore efforts blur the role of talent, and even deny its existence. On the other hand, the rules of action and the clearly defined hierarchy in sport are conducive to the belief that ranking is a measure of talent, while talent in the cultural stereotype is attributed to men [12, 13].

The perception of the women’s own psycho-physical capabilities and sporting skills is well described by the motivational theory of prospective goals, which explains both the making of decision to get involved in sport, the determination, the intensity and tenacity in trying, and how to respond to problems – including giving up [1, 3]. The diversity of motivational orientation results from different perspectives relating to assessment of own competences; against oneself (improvement) in the task oriented motivation, against other people (beating others) in the ego oriented motivation.

Based on the data obtained, one can formulate a general pattern, which suggests that regardless of the gender, higher subjective assessment of the chances of success is accompanied by both, stronger tendency of task motivation as well as higher self-assessments of sporting predispositions. Therefore the strength expectations of future success removes the differences between men and women in good belief about themselves as achievers – the typical female under-estimation of their own predispositions disappears if strong prospect of success is present.

It thus appears that in the case of women being inspired by motivational task orientation, and therefore focusing on their own level of performance and improvement will not provide them with a good notion of their capabilities. In the case of women the prerequisite for self-confidence is perception of high chances of future success. On the other hand, in the case of men, the perception of a high probability of future success (which is typically male), is associated with a decreased motivational ego orientation – i.e. reducing the tendency to relativise own skills and competence the competitors results in sporting competition. In this respect, they are becoming more like women, for whom ego orientation is less dominant a motivation.

These results are consistent with literature reports, according to which, regardless of the gender, the sporting elite compared to the lower class group, is more oriented to the achievement of personal goals and personal standards than winning, competing or achieving a particular rank [2, 4, 6].

These data, and data of our own, suggest that top-class competitors are characterised by more “feminine” than “masculine” motivational orientation. Nevertheless, the fact remains that the task orientation – focus on self improvement for women does not determine their perception of future success. Perception of high probability of success in the case of women is a much rarer a phenomenon than in men. Such a prospect has only every fourth woman and at least every second man – athlete.

Almost as often, i.e. in the case of every fifth female competitor, there is a lack clear prospect for future success. Women are characterised by lower self-esteem as well as dominant ego orientation. By comparing the capabilities and predispositions of rivals to own abilities and aptitudes that are actually assessed very low, they put themselves in a doubly difficult situation. Strong inner desire to be “better” when compared to others in a confrontation with underestimated self-esteem and poor prospect of success, creates a sense of inability to meet this need i.e. a sense of failure and frustration.

Based on the data presented above, the literature and own research and the attempt to generalise them, it seems that still an open question remains: i.e. in comparison to men how come women are so self critical, why is their self-esteem so low and why they diminish their chances of success, as described hereinabove [12, 17]. Observations of the current situation in their various aspects show that the effects of the functioning of women – whether in the political arena, scientific, artistic or sports – make them stand on the podium and in the first row.

Conclusions

1. Irrespective of gender, higher assessments of the chances of success appeared along with stronger task orientation and higher assessments of sporting predispositions.
2. Irrespective of gender, internal motives for involvement in sport proved more important than the external reinforcements – the regularity significantly describes women who compared to men were even more motivated by internal needs.
3. The obtained data confirmed both, the suggestions of psychologists who recognise that the joy of exercise is the main motive to participate in organised sports, as well as those who believe that the “model of masculinity” is associated with winning and beating rivals.
4. Women’s perception of high chance of sporting success was much rarer a phenomenon than it was in the case of men. Only every fourth woman had such a prospect of success, but also every fifth female competitor appeared to have definitely low belief in her opportunities for future success. Women with poor prospects of success were characterised by a strong ego oriented motivational and low self assessment of sporting predispositions.
5. In the opinion of men, sport is an area of life where they perceive a greater chance of self-realisation and fulfilment, than it is in the assessment and perception of women.
6. Higher self assessment of sporting predispositions in the case of men compared to women was associated with the cultural stereotype saying that the ranking of sports is a measure of physical ability, which men attribute to themselves.

Literature

1. Cury F., Sarrazin P., Famose J.P. (1997) Achievement goals perceived ability and active search for information. *European Yearbook of Sport Psychology*, 1, 166-183.
2. Deci E.L., Ryan R.M. (1985) *Intrinsic Motivation and Self-determination in Human Behavior*. Plenum Press, New York – London.
3. Duda J. (1992) Motivation in sport setting: a goal perspective approach. [in]: G.C. Roberts (ed.) *Motivation in Sport and Exercise*. Human Kinetics Publishers, 57-92.
4. Duda J., Nicholls J.G. (1991) The relationship of goal orientations to beliefs about success, perceived ability and satisfaction in sport. [in]: I.R. Nitsch (ed.) *Motivation, Emotion, Stress*. Proceedings. VIIIth Congress of Sport Psychology, Köln, 43-50.
5. Gill D.L. (1988) Gender differences in competitive orientation and sport participation. *Inter. J. Sport Psychol.*, 19, 145-159.
6. Mroczkowska H. (2000) Motivation for sports competition in the context of sex differences. *Wychowanie Fizyczne i Sport*, 44, 3-15. [in Polish]
7. Mroczkowska H. (2001) Task and ego motivation, evaluation of own possibilities and chances of success in women and men. *Physical Education and Sport*, 45, 299-308.
8. Mroczkowska H. (2003) Motivation of women in the generically inadequate disciplines. *Wychowanie Fizyczne i Sport*, 47, 57-65. [in Polish]
9. Nideffer R.M. (1992) *Psyched to Win. How to Master Mental Skills to Improve Your Physical Performance*. Leisure Press, Champaign Illinois.
10. Rudisill M.E. (1988) Sex differences in various cognitive-behavioral parameters in competitive situations. *Inter. Sports Psychol.*, 19, 296-310.
11. Ryckman R.M., Hamel J. (1992) Female adolescents motives related to involvement in organized team sports. *Inter. J. Sport Psychol.*, 23, 147-160.
12. Ryckman R.M., Hamel J. (1993) Perceived physical ability differences in the sport. Participation motives of young athletes. *Inter. J. Sport Psychol.*, 24, 270-283.
13. Salminen S. (1990) Sex role and participation in traditionally inappropriate sports. *Perceptual and Motor Skills*, 71, 1216-1218.
14. Salokum S.O. (1990) Effects of training in basketball and field-hockey skills on self concepts of Nigerian adolescent. *Inter. J. Sport Psychol.*, 21, 121-137.
15. Sisjard M.K. (2001) Wrestling, Physicality and Gender Identity. Proceedings 10th World Congress of Sport Psychology, ISSP, Greece, 4, 341-343.
16. Sokal R.R., Rohlf F.J. (1998) *Biometry*. [3rd ed.]. W.H. Freeman & Co., San Francisco, USA.
17. Vealey R.S. (1988) Sport-confidence and competitive orientation: an addendum on scoring procedures and gender differences. *J. Sport Exercise Psychol.*, 10, 471-478.
18. Wing Yee Ho, Roy Chin Ming Chan, Stanley Sai Chuen Hui (2001) Comparing Male and Female College Athletes Global Self-esteem and Physical Self-perception. Proceedings 10th World Congress of Sport Psychology, ISSP, Greece, 4, 262-263.

Submitted: April 27, 2009

Accepted: May 21, 2009

KOBIECA AUTOPERCEPCJA KOMPETENCJI I ASPIRACJI SPORTOWYCH

Kobieta autopercepcja

HELENA MROCZKOWSKA

Instytut Sportu w Warszawie, Zakład Psychologii

Adres do korespondencji: Helena Mroczkowska, Instytut Sportu, ul. Trylogii 2/16, 01-982 Warszawa,
tel.: 022 8340812 w. 254, fax: 022 8350977, e-mail: psycho@insp.waw.pl

Streszczenie: Celem badań była próba opisanie percepcji kompetencji i aspiracji sportowych przez kobiety – sportmenki. Przebadano grupę młodych sportowców uprawiających szermierkę, w tym kobiet (N=29) i mężczyzn (N=41), w zbliżonym wieku (średnia ~18 lat) i stażu zawodniczym (średnia ~6 lat). Zastosowano techniki kwestionariuszowe do mierzenia: a) motywów rywalizacji sportowej (7-czynnikowa skala MRS); b) motywacyjnej orientacji zadaniowej – personalnej (Skala Percepcji Kompetencji); c) samooceny predyspozycji sportowych i oceny szans na przyszły sukces (Skala typu Likert i Thurstone). Okazało się, że dostrzeganie przez kobiety wysokiej szansy na sukces sportowy było zjawiskiem zdecydowanie rzadszym niż u mężczyzn. Tylko co czwarta kobieta posiadała taką perspektywę sukcesu, a ponadto u co piątej zawodniczki obserwowano niską ocenę szans na własny sukces. Kobiety ze słabą perspektywą sukcesu charakteryzowały się zdecydowaną motywacyjną orientacją personalną (ego) oraz niskimi samoocenami predyspozycji sportowych. Generalnie, niezależnie od płci wyższe oceny szans sukcesu współwystępowały z silniejszą orientacją zadaniową i wyższymi ocenami predyspozycji sportowych. Również niezależnie od płci, wewnętrzne motywy uprawiania sportu okazały się ważniejsze niż wzmocnienia zewnętrzne. Prawidłowość ta znamienne opisuje kobiety, które w porównaniu do mężczyzn jeszcze silniej były motywowane potrzebami wewnętrznymi.

Słowa kluczowe: kobiety, motywacja, samoocena, kompetencje, szanse sukcesu

Wstęp

W celu zobrazowania spektrum powyższego tematu i trudności w jednoznacznym wnioskowaniu, można zacytować dane empiryczne z różnych kręgów kulturowych. W ostatnim 10-leciu norweskie badania kobiet uprawiających „męską” dyscyplinę (zapasy) ujawniły, że w oczach opinii publicznej, sam fakt zaistnienia kontaktu fizycznego w walce przemawia za dewiacją tych kobiet i ich nieprzystosowaniem społecznym [15]. Badania młodzieży nigeryjskiej (lata 90-te) pokazały, że dziewczęta uprawiające sport przejawiają postawę pomniejszania swojego statusu inności, który osiągnęły poprzez zwycięstwo i rywalizację sportową na rzecz upodobniania się do dziewcząt nietreningujących [14]. Dla dopełnienia tych wniosków trzeba dodać, że dla nigeryjskich chłopców trenowanie, zwyciężanie i prześciganie rywali było sposobem potwierdzenia swego statusu inności i wyższej pozycji społecznej. Poprzez uprawianie sportu maksymalizują bycie lepszym od nietreningującego równieśnika oraz minimalizują osobiste braki i niedostatki w innej sferze funkcjonowania niż sport (np. aktywność akademicka).

Więc jak to jest z kobietą w sporcie? Czy są tak pewne swoich możliwości, że sięgają po laury w typowo męskich konkurencjach, jak boks czy zapasy – czy też odwrotnie – są tak niepewne własnych atutów, że na grupę odniesienia wybiorą raczej nie trenujące rówieśniczki, niż partnerki z teamu sportowego [8, 13].

Z przeglądu literatury oraz własnych badań można wnosić, że generalnie uprawianie sportu niezależnie od jego rodzaju i specyfiki wywiera najsilniejszy wpływ na zewnętrzne atrybuty odniesienia kobiety, to znaczy na jej „ja” społeczne i „ja”

fizyczne, w mniejszym zaś na „ja” osobiste czyli na poczucie własnej tożsamości, wewnętrzny wizerunek samej siebie, postrzeganie swoich atutów, gdzie i jakie widzą dla siebie szanse sukcesu sportowego, z czego czerpią dumę i na czym budują poczucie własnej wartości [5, 7, 10]. Uprawianie sportu przez kobiety nie wydaje się być sposobem i środkiem osiągnięcia osobistej tożsamości, inności czy odrębności personalnej. To raczej w sposobie myślenia mężczyźni o sobie sport jest trampoliną do ustalania osobistej przewagi wobec innych i osiągnięcia jak najwyższej pozycji w hierarchii społecznej oraz do samookreślenia się jako zwycięzcy i zdobywcy [11].

Spróbujmy określić podłoże istniejących kontrowersji, jednoznaczności i wynikających z tego założeń o możliwościach psychofizycznych i szansach samorozwoju w sporcie kobiet i mężczyzn. Jakie procesy społeczne mogą zadecydować o ujawnieniu się w dojrzałym życiu pewnych mitów, stereotypów i uprzedzeń, które dają się zaobserwować w sposobie funkcjonowania kobiet w sytuacjach rywalizacyjnych.

W procesie socjalizacji możemy wyróżnić trzy wzajemnie powiązane strategie oddziaływania, kształtujące te konstrukty psychologiczne, które są odpowiedzialne za poczucie tożsamości osobistej oraz formy i możliwości jej uzewnętrzniania.

Po pierwsze, już od najwcześniejszych lat każdy jest motywowany pragnieniem uzyskania nagrody i uniknięcia kary, a najbliższe otoczenie ma ogromne możliwości i zasoby szafowania i jednym i drugim. Szkołą w tym, że pożądanego zachowanie trwa tylko tak długo, jak długo istnieje obietnica nagrody lub niebezpieczeństwo kary – i dlatego też mechanizm ten określa się jako „uleganie” wpływom społecznym. Głównym elementem ulegania jest więc władza, jaką dysponuje osoba

oddziałująca poprzez różne formy nagrody za uległość oraz wszelakiego rodzaju sankcje wymierzone za brak uległości.

Drugą strategią oddziaływania społecznego to „identyfikacja” z osobami z najbliższego otoczenia, które są źródłem zaspokojenia potrzeb, począwszy od podstawowych, jak: zapewnienie poczucia bezpieczeństwa do zaspokojenia potrzeby rozwoju i samorealizacji. Konsekwencją tej identyfikacji jest ukształtowanie schematu zachowań nie dlatego, że daje to osobie bezwarunkową satysfakcję, ale dlatego, że zadowala to innych. Identyfikacja z osobą „ważną” to upodabnianie się z daną osobą – z jej przekonaniami, postawami i oczekiwaniami. Głównym elementem identyfikacji jest więc atrakcyjność osoby, z którą się identyfikujemy i którą traktuje się jako swoisty wzorzec.

Kolejnym, najbardziej trwałym następstwem oddziaływania społecznego jest „internalizacja – uwewnętrznienie” przekonań, wartości i oczekiwań innych osób i uznanie ich za własne. Jeśli osobę wywierającą na nas wpływ uznajemy za ważną, wiarygodną, godną zaufania i mającą właściwy sąd o rzeczywistości, to jej przekonania i oczekiwania są wbudowane w system wartości osoby poddanej oddziaływaniom społecznym. Przekonanie to, jak tylko staje się elementem własnych poglądów osoby, zaczyna funkcjonować niezależnie od pierwotnego źródła i jest bardzo odporne na zmianę.

Głównym elementem internalizacji jest więc wiarygodność osoby, która jest dostarczycielem różnorodnych informacji. Nie wymaga tłumaczenia fakt, jak silny jest wpływ osoby uznanej za wiarygodną w przypadku, gdy informacje, które dostarcza dotyczą samooceny danej osoby, jej osobistych atutów i słabości oraz możliwości i kierunków samorealizacji.

Procesy socjalizacji, poprzez opisane powyżej mechanizmy ulegania, identyfikacji i internalizacji mogą (ale nie muszą) przebiegać więc w taki sposób, aby dziewczęta raczej nagradzać za ukladność i uległość niż za aktywność i pewność siebie. Jest to oczywiście bardzo uproszczony schemat nieświadomej ideologii, opartej na stereotypach kulturowo przypisanych kobiecie i mężczyźnie. Czy taki schemat ma jeszcze rację bytu i nie należy do przeszłości u progu nowego tysiąclecia?

Próbie odpowiedzi na to pytanie można przenieść w świat sportu, którego specyfika jest całkowitym zaprzeczeniem uległości, bierności, niepewności czy braku zaufania do siebie, co chętnie przypisywano wzorcowi kobiecie. Celem tej pracy było więc opisanie samooceny kobiet – sportswomenek w zakresie kompetencji i aspiracji sportowych.

Material i metody

W badaniach uczestniczyło 29 kobiet i 41 mężczyzn uprawiających szermierkę i objętych programem badań preselekcyjnych „Ateny 2004”. Średnia wieku dla obu płci wynosiła około 18 lat, średnia stażu zawodniczego – około 6 lat. W badaniach zastosowano następujące techniki kwestionariuszowe:

- **Skalę Percepcji Kompetencji**, do pomiaru motywacyjnej orientacji zadaniowej i personalnej. Przedział wyników mieści się w granicach 0-7 pkt włącznie.
- **7-czynnikową Skalę MRS** – Motywy Rywalizacji Sportowej. Skala zawiera motywy jako wartości możliwe do osiągnięcia poprzez uprawianie sportu: *Przyjaźń – nawiązanie bądź utrzymanie; *Zwycięzanie, pokonanie rywali; *Radość z ruchu; *Zarobki – utrzymanie siebie (rodziny); *Uznanie społeczne, szacunek, sława; *Rozwój – mistrzostwo wykonania, doskonalenie się; *Rozładowanie napięć, stresów. Zadaniem osoby badanej był wybór trzech najwyżej cenionych wartości osiągniętych w sporcie (arbitralnie przypisano im punktację 3-2-1).
- **Pomiar oceny szans sukcesu** szacowano na skali od 0-10 (typ skali Thurstona). Zawodnik określał szanse sukcesu

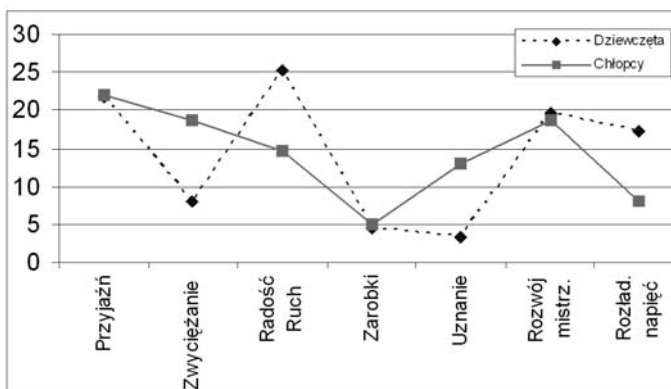
na linii ciągłej (visual linear scale) – im bliżej punktu 10, tym większa szansa na przyszły sukces.

- **Pomiar samooceny zawodnika** wykonano z zastosowaniem dwóch technik: SOO₁ – za pomocą pytań o wkładany wysiłek, posiadane zdolności i możliwości w sporcie. Pytania zamknięte, z kafeteriami od *bardzo wysoko* – 5 pkt – do *bardzo nisko* – 1 pkt (typ skali Likerta). Przedział wyników mieścił się w granicach 3-15 pkt oraz SOO₂ – na skalach liniowych ciągłych od 0-15, niezależnie oceniano: a) zdolności, predyspozycje do sportu; b) wysiłek wkładany w przygotowanie sportowe (typ skali Thurstona). Przedział Samooceny mieścił się w granicach 0-30 pkt.

Podziału zawodników na dwie grupy o zdecydowanej orientacji zadaniowej bądź personalnej dokonano arbitralnie, przyjmując jako kryterium najwyższe i najniższe wartości tej zmiennej. Analizę statystyczną wykonano z zastosowaniem testu Chi-kwadrat wyrażanego w postaci funkcji G oraz testu U. Manna-Whitneya [16].

Wyniki

W pierwszym etapie analizy sprawdzono słuszność powszechnie uznawanej tezy, że „męskie” motywy oscylują wobec potrzeby zwycięzania i osiągnięcia wyższej pozycji, zaś „kobiece” wokół potrzeb afiliacyjnych i wewnętrznych potrzeb osobistego rozwoju. W badaniu kontrolowano zarówno częstość typowania trzech głównych motywów uprawiania sportu, jak i wagi szacunkowe każdego z nich, wychodząc z założenia, że parametry te mogą, ale nie muszą pokrywać się. Analiza ujawniła wysoką zbieżność między szacunkową wartością motywów a częstością ich wyborów (G-0,5) i z tego względu przedstawiono dane jednego parametru. Rycina 1 pokazuje podobieństwa i różnice między kobietami i mężczyznami w rozkładach częstości motywów, uznanych przez nich jako główne powody uprawiania sportu.

Rycina 1. Częstość typowania motywów jako przyczyn uprawiania sportu w grupie męskiej i kobiecej

W zakresie trzech spośród siedmiu motywów, to jest gratyfikacji, zawierania – utrzymania przyjaźni oraz rozwoju osobistego, częstość wyboru i wartości im przypisane były podobne dla obu płci. Motyw afiliacyjny oraz motyw samorozwoju były równie wysoko cenione, zaś gratyfikacji finansowej równie nisko, zarówno przez dziewczęta, jak i chłopców.

W obszarze pozostałych motywów okazało się, że dla dziewcząt zdecydowanie większą wartością niż dla chłopców była radość z ruchu (G-18,0) oraz możliwość rozładowania napięć i stresów poprzez aktywność sportową (G-4,8). Chłopcy zaś, znamienne wyżej niż dziewczęta, cenili możliwość zwycięzania (G-20,4) i zdobycia uznania społecznego (G-24,0).

W drugim etapie analizy sprawdzono, jak młode kobiety postrzegają swoje szanse na sukces sportowy w przyszłości. Tabela 1 przedstawia reprezentację kobiet i mężczyzn o niskiej, średniej i wysokiej ocenie szans sukcesu.

Tabela 1. Reprezentacja kobiet i mężczyzn o niskiej, średniej i wysokiej ocenie szans sukcesu

Oceny szans sukcesu 0-10 pkt	Niskie 0-4	Średnie 5-7	Wysokie 8-10
Kobiety N-29	6 20,7%	16 55,1%	7 24,1%
Mężczyźni N-41	0 0%	16 39,0%	25 61,0%

Okazało się, że ponad połowa zawodniczek oceniła swoje szanse na sukces sportowy jako przeciętne i tylko co czwarta dostrzegła wysokie prawdopodobieństwo sukcesu w przyszłości. Z kolei wśród mężczyzn, zdecydowanie najliczniejszą grupę stanowili zawodnicy o wysokich szansach na sukces, zaś pozostali przynależeli do grupy o przeciętnych ocenach szans własnego sukcesu. W efekcie, dychotomiczny podział mężczyzn wyłonił grupę o wysokich i średnich ocenach szans sukcesu, brak zaś zawodników o słabej perspektywie na przyszły sukces.

W powyżej opisanej grupie kobiet sprawdzono czy istnieje związek między postrzeganiem przez nie szans na sukces sportowy, a motywacyjną orientacją (personalną – zadaniową).

W orientacji zadaniowej (*task or.*), celem działania był osobisty rozwój, doskonalenie się, a kryterium osiągniętego wyniku był oczekiwany poziom wykonania. Własne kompetencje, zdolności i umiejętności oraz osiągnięty wynik były postrzegane więc autonomicznie w odniesieniu do samego siebie. W orientacji personalnej (*ego or.*) celem było zwyciężanie zaś kryterium osiągniętego wyniku było społeczne porównywanie się z innymi. Otrzymane wyniki przedstawiono w Tabeli 2.

Tabela 2. Średnie wartości zmiennych opisujących kobiety o wysokich i niskich szansach sukcesu

Zmienna	Wysokie oceny szans sukcesu (N-7) $\bar{X} \pm SD$	Niskie oceny szans sukcesu (N-6) $\bar{X} \pm SD$
2 miary samooceny SOO ₁ własnych predyspozycji SOO ₂	11,43 ± 1,81	9,67 ± 1,51*
Orientacja zadaniowa	5,43 ± 1,4	2,83 ± 2,32*
Orientacja personalna	1,57 ± 1,4	4,17 ± 2,32*

* p < 0,05; ** p < 0,01; *** p < 0,001

Okazało się, że dwie miary samooceny znamienne różnicowały kobiety o odmiennej perspektywie przyszłego sukcesu. Kobiety posiadające wysokie subiektywne prawdopodobieństwo przyszłego sukcesu posiadały znamienne wyższe samooceny własnych zdolności, predyspozycji sportowych i wkładanego wysiłku w porównaniu do kobiet o słabszej subiektywnej perspektywie szans na sukces.

W zakresie dwóch tendencji motywacyjnych, kobiety z wysoką samooceną szans sukcesu przejawiają znamienne silniejszą orientację zadaniową i znamienne słabszą orientację personalną niż kobiety z niską oceną szans na sukces. U kobiet z wysoką oceną szans sukcesu zdecydowanie dominowała zadaniowa orientacja motywacyjna (średnia – 5,43), u kobiet

z niską oceną szans sukcesu dominującą okazała się personalna orientacja motywacyjna (średnia – 4,17).

Z kolei, gdy porównano kobiety i mężczyzn o równie wysokich szansach na sukces, to okazało się, że w zakresie kontrolowanych zmiennych nie było znamienych różnic. U obu płci zdecydowanie dominowała tendencja zadaniowa i mimo iż nieznamienna statystycznie, orientacja ta jest wyraźniejsza u kobiet niż u mężczyzn (5,43; 4,44), a wartości miar samooceny predyspozycji sportowych u obu płci były wysokie i bardzo zbliżone.

W wyniku dychotomicznego podziału grupy męskiej według kryterium subiektywnej oceny przyszłego sukcesu, niemożliwe okazało się porównanie kobiet i mężczyzn o niskich samoocenach w tym zakresie. W perspektywie męskiej najniższe szanse na sukces faktycznie okazały się szansami przeciętnymi (co opisano wyżej).

Wartości zmiennych kontrolowanych dla kobiet o niskich ocenach szans sukcesu i dla mężczyzn o średnich ocenach (ale *de facto* najniższych w grupie męskiej), przedstawiono w Tabeli 3.

Tabela 3. Średnie wartości zmiennych opisujących kobiety o niskich i mężczyzn o przeciętnych szansach sukcesu

Zmienna	Niskie oceny szans sukcesu Kobiety (N-6) $\bar{X} \pm SD$	Przeciętne oceny szans sukcesu Mężczyźni (N-15) $\bar{X} \pm SD$
2 miary samooceny SOO ₁ własnych predyspozycji SOO ₂	9,67 ± 1,51	11,87 ± 1,64*
Orientacja zadaniowa	2,83 ± 2,32	3,47 ± 1,77
Orientacja personalna	4,17 ± 2,32	3,53 ± 1,77

* p < 0,05, ** p < 0,01

Obie miary samooceny, a zwłaszcza SOO₂ znamienne różnicowały kobiety o niskich szansach na sukces i mężczyzn o szansach przeciętnych – na niekorzyść kobiet. W zakresie orientacji motywacyjnej, jak już pokazano wcześniej, u kobiet dominowała tendencja personalna, u mężczyzn nie występowała dominacja żadnej z orientacji. Ponadto okazało się, że kobiety ze słabą perspektywą sukcesu przejawiały niższe samooceny predyspozycji sportowych (SOO₂) i silniejszą orientację personalną niż mężczyźni o przeciętnych (choć faktycznie najniższych w grupie męskiej) oczekiwaniach na sukces (G-5,3*).

Dyskusja

W świetle uzyskanych danych można sądzić, że aktywność kobiet, ich zaradność i dążenie do osiągnięć znajduje akceptację społeczną – jest nagradzane i wspierane. Rodzi się jednak wątpliwość, czy u dziewcząt jest nagradzane, wspierane i świadomie kształtowane zaufanie do własnych psychofizycznych możliwości, wiary i pewności, że od ich umiejętności popartych ciężką pracą zależy ile i co osiągną w przyszłości.

Przedstawiona analiza sugeruje, że rozwój procesów motywacyjnych może ale nie musi być związany z równoległym wzrostem pozytywnej oceny siebie jako sprawy działania. Do pewnego stopnia zjawisko to tłumaczą badania przekrojowe ponad 2 tys. pływaków, które pokazały, że w okresie wczesnomłodzieńczym (około 14 lat) wyższa samoocena dziewcząt niż chłopców wraz z wiekiem u dziewcząt sukcesywnie maleje, u chłopców sukcesywnie rośnie. W następnej fazie rozwojowej (około 18 lat) następuje nieznaczny wzrost samooceny u dziew-

czą, aby w wieku około 22-24 lat ustabilizować się u obu płci na względnie stałym poziomie. W konsekwencji, mimo wyższej samooceny w „punkcie wyjścia” i fluktuacji malejąco-rosnącej, samoocena dziewcząt w okresie stabilizacji okazała się relatywnie niższa niż u chłopców [7, 9, 18]. Badania własne w powyższej przedstawionej grupie potwierdzają znamienne różnice w ocenie własnych zdolności i predyspozycji sportowych między dziewczętami i chłopcami na korzyść tych ostatnich ($p < 0,05$ i $p < 0,001$) [7].

Różna waga i do pewnego stopnia przeciwstawianie dwóch przyczyn konstytuujących psychofizyczne możliwości zawodnika, tj. „zdolności” i „praca”, ma oczywiście swoje konotacje w kulturowym stereotypie płci. W społecznej świadomości funkcjonuje przekonanie (często nieświadomiane), że praca rekompensuje przeciętne lub niewystarczające zdolności. Jeśli ktoś dużo pracuje oznacza, że jest mało zdolny. Wysiłek włożony w działanie może więc zacierać rolę zdolności, a nawet zaprzeczać ich istnienie. Z kolei, reguły działania i ściśle określona hierarchia w sporcie sprzyjają teźom, że miejsce w rankingu jest miarą posiadanych zdolności, te zaś w stereotypie kulturowym mężczyźni przypisywali sobie [12, 13].

Sposób postrzegania przez kobiety własnych możliwości psychofizycznych i kompetencji sportowych dobrze opisuje motywacyjna teoria perspektywicznych celów, która wyjaśnia zarówno wybór decyzji o uprawianiu sportu, o determinacji, intensywności i wytrzymałości w dążeniach, jak i sposobach reagowania na trudności – w tym i rezygnacji z działania [1, 3]. Odmienność motywacyjnych orientacji wynika z różnej perspektywy oceniania własnych kompetencji; względem samego siebie (*improvement*) w motywacji zadaniowej, bądź względem innych ludzi (*beating others*) w motywacji personalnej.

Na podstawie uzyskanych danych można sformułować ogólną prawidłowość, że niezależnie od płci, wyższym subiektywnym ocenom szans sukcesu towarzyszy zarówno silniejsza zadaniowa tendencja motywacyjna, jak i wyższe oceny własnych predyspozycji sportowych. Siła oczekiwań przyszłego sukcesu niweluje więc różnice między kobietami i mężczyznami w dobrym mniemaniu o sobie jako sprawcy działania – typowo kobiece zaniżanie oceny własnych predyspozycji przy jasnej, silnej perspektywie sukcesu zanika.

Okazuje się więc, że w przypadku kobiet kierowanie się motywacyjną orientacją zadaniową, a więc koncentracja na własnym poziomie wykonania i doskonaleniu się nie zapewni im dobrego mniemania o własnych możliwościach. Warunkiem wiary we własne możliwości u kobiet jest spostrzeganie wysokich szans na przyszły sukces. W przypadku mężczyzn, spostrzeganie wysokiego prawdopodobieństwa przyszłego sukcesu (co jest typowo męskie), wiąże się z osłabieniem motywacyjnej orientacji personalnej – obniżanie się tendencji do relatywizowania własnych kompetencji i wyników do kompetencji kontrpartnerów w walce sportowej. Pod tym względem bardziej upodabniają się do kobiet, dla których orientacja personalna rzadziej jest motywacją dominującą.

Wyniki te zgodne są z doniesieniami literatury, mówiącymi że generalnie, niezależnie od płci, elita sportowa w porównaniu do grup o niższej klasie zawodniczej, bardziej zorientowana jest na osiągnięciu osobistych celów i osobistych standardów niż na zwyciężaniu, ściganiu się czy osiągnięciu lokaty w rankingu [2, 4, 6].

Powyższe dane, w tym i własne, sugerują, że zawodnicy najwyższej klasy przejawiają bardziej „kobieca” niż „męską” orientację motywacyjną. Nie mniej jednak nie zmienia to faktu, że orientacja zadaniowa – koncentracja na doskonaleniu się, u kobiet nie warunkuje im percepcji przyszłego sukcesu. Spostrzeganie wysokiego prawdopodobieństwa sukcesu u kobiet okazuje się zjawiskiem zdecydowanie rzadszym niż u mężczyzn. Taką perspektywę posiada tylko co czwarta kobieta i co najmniej, co drugi mężczyzna – sportowiec.

Prawie równie często, bo u co piątej zawodniczki, obserwuje się brak wyraźnej perspektywy przyszłego sukcesu. Kobiety te charakteryzuje zarówno zaniżona samoocena predyspozycji sportowych jak i dominująca orientacja personalna. Poprzez porównywanie możliwości i predyspozycji rywalki do własnych możliwości i predyspozycji, które faktycznie ocenia bardzo nisko, stawia się w podwójnie trudnej sytuacji. Silna, wewnętrzna potrzeba bycia „lepszą” na tle innych, w konfrontacji z zaniżoną samooceną i słabą perspektywą sukcesu, stwarza poczucie niemożności zaspokajania tej potrzeby, poczucie niepełnienia i frustracji.

Na tle powyższej przedstawionych danych z literatury przedmiotu i badań własnych oraz w próbie ich uogólnienia wydaje się, że wciąż otwarte pozostaje pytanie, skąd bierze się, porównując do mężczyzn, tak duży samokrytycyzm kobiet, tak surowa samoocena i pomniejszanie swoich szans na sukces, o czym wspomniano wyżej [12, 17]. Obserwacje aktualnej rzeczywistości w różnych jej aspektach pokazują, że efekty funkcjonowania kobiet – czy to na arenie politycznej, naukowej, artystycznej czy sportowej – każą im stawać na najwyższym podium i w pierwszym szeregach.

Wnioski

1. Niezależnie od płci wyższe oceny szans sukcesu współwystępowały z silniejszą orientacją zadaniową i wyższymi ocenami predyspozycji sportowych.

2. Niezależnie od płci, wewnętrzne motywy uprawiania sportu okazały się ważniejsze niż wzmocnienia zewnętrzne – prawidłowość ta znamienne opisuje kobiety, które w porównaniu do mężczyzn jeszcze silniej były motywowane potrzebami wewnętrznymi.

3. Otrzymane dane potwierdziły sugestie zarówno tych psychologów, którzy uznają, że radość z ruchu jest głównym motywem uczestniczenia w sporcie zorganizowanym, jak i tych, którzy „wzorzec męskości” wiążą ze zwyciężaniem i pokonywaniem rywali.

4. Dostrzeganie przez kobiety wysokiej szansy na sukces sportowy było zjawiskiem zdecydowanie rzadszym niż u mężczyzn. Tylko co czwarta kobieta posiadała taką perspektywę sukcesu, a ponadto u co piątej zawodniczki obserwowano zdecydowanie niską ocenę szans na własny sukces. Kobiety ze słabą perspektywą sukcesu charakteryzowały się zdecydowaną motywacyjną orientacją personalną (ego) oraz niskimi samoocenami predyspozycji sportowych.

5. W ocenie mężczyzn, sport jest tą dziedziną życia, w której dostrzegali oni większe szanse samorealizacji i spełnienia, niż w ocenie i odczuciu kobiet.

6. Wyższe samooceny predyspozycji sportowych mężczyzn w porównaniu do kobiet związane były z kulturowym stereotypem mówiącym, że miejsce w rankingu sportowym jest miarą zdolności fizycznych, te zaś mężczyźni przypisują sobie.

Piśmiennictwo

1. Cury F., Sarrazin P., Famose J.P. (1997) Achievement goals perceived ability and active search for information. *European Yearbook of Sport Psychology*, 1, 166-183.
2. Deci E.L., Ryan R.M. (1985) *Intrinsic Motivation and Self-determination in Human Behavior*. Plenum Press, New York – London.
3. Duda J. (1992) Motivation in sport setting: a goal perspective approach. [w]: G.C. Roberts (red.) *Motivation in Sport and Exercise*. Human Kinetics Publishers, 57-92.
4. Duda J., Nicholls J.G. (1991) The relationship of goal orientations to beliefs about success, perceived ability and satisfaction in sport. [w]: I.R. Nitsch (red.) *Motivation*,

- Emotion, Stress. Proceedings. VIIIth Congress of Sport Psychology, Köln, 43-50.
5. Gill D.L. (1988) Gender differences in competitive orientation and sport participation. *Inter. J. Sport Psychol.*, 19, 145-159.
 6. Mroczkowska H. (2000) Motywy rywalizacji sportowej w kontekście różnic płciowych. *Wychowanie Fizyczne i Sport*, 44, 3-15.
 7. Mroczkowska H. (2001) Task and ego motivation, evaluation of own possibilities and chances of success in women and men. *Physical Education and Sport*, 45, 299-308.
 8. Mroczkowska H. (2003) Motywacja kobiet w dyscyplinach rodzajowo nieadekwatnych. *Wychowanie Fizyczne i Sport*, 47, 57-65.
 9. Nideffer R.M. (1992) *Psyched to Win. How to Master Mental Skills to Improve Your Physical Performance.* Leisure Press, Champaign Illinois.
 10. Rudisill M.E. (1988) Sex differences in various cognitive-behavioral parameters in competitive situations. *Inter. Sports Psychol.*, 19, 296-310.
 11. Ryckman R.M., Hamel J. (1992) Female adolescents motives related to involvement in organized team sports. *Inter. J. Sport Psychol.*, 23, 147-160.
 12. Ryckman R.M., Hamel J. (1993) Perceived physical ability differences in the sport. Participation motives of young athletes. *Inter. J. Sport Psychol.*, 24, 270-283.
 13. Salminen S. (1990) Sex role and participation in traditionally inappropriate sports. *Perceptual and Motor Skills*, 71, 1216-1218.
 14. Salokum S.O. (1990) Effects of training in basketball and field-hockey skills on self concepts of Nigerian adolescent. *Inter. J. Sport Psychol.*, 21, 121-137.
 15. Sisjard M.K. (2001) Wrestling, Physicality and Gender Identity. Proceedings 10th World Congress of Sport Psychology, ISSP, Greece, 4, 341-343.
 16. Sokal R.R., Rohlf F.J. (1998) *Biometry.* [3rd ed.]W.H. Freeman & Co., San Francisco, USA.
 17. Vealey R.S. (1988) Sport-confidence and competitive orientation: an addendum on scoring procedures and gender differences. *J. Sport Exercise Psychol.*, 10, 471-478.
 18. Wing Yee Ho, Roy Chin Ming Chan, Stanley Sai Chuen Hui (2001) Comparing Male and Female College Athletes Global Self-esteem and Physical Self-perception. Proceedings 10th World Congress of Sport Psychology, ISSP, Greece, 4, 262-263.

Otrzymano: 27.04.2009

Przyjęto: 21.05.2009